

Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi

Araştırma Makalesi

Okul Yönetiminde Eğitim-Öğretim İşleri Bağlamında Eğitim Kurumlarında Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri: Türk Eğitim Sistemi İçin Kavramsal Bir Değerlendirme

Yılmaz Aydoğdu

ylmzaydgd@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Selim Şatır

ghost_loved@hotmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Naim Kara

naim-kara@hotmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Hasan Çavuş

h.cavus06@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Özet

Okullar eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir arada yürütüldüğü kurumlardır. Başka bir deyişle okullar öğretim faaliyetleri verme yanında öğrenciler için uygun ortamlar oluşturma, öğrencilere karşılaşılan güçlüklerle baş etme becerisi kazandırma, öğrencileri hayata hazırlama gibi görevleri yerine getirir. Bu görevi ise okul çalışanları ve ilgili kişi ve birimleri sürece etki edecek şekilde dahil ederek yerine getirebilmektedir. Okulların bu işlevi yerine getirmesinde ve sürece etki edecek kişi ve birimleri bir araya getirmesinde en önemli unsur okul yönetimidir. Okul yönetimine bu süreçte en önemli katkıyı sağlayan birimlerden biri de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleridir. Türk eğitim sistemi ve içinde bulunduğumuz çağın şartları düşünüldüğünde eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemi daha da artmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk eğitim sistemi, okul yönetimi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, eğitim kurumları

Psychological Counseling And Guidance Services In Educational Institutions In The Context of Education And Training Affairs In Scholl Management: A Conceptual Evaluation For The Turkish Education System

Abstract

Schools are institutions where education and training activities are carried out together. In other words, schools perform tasks such as creating suitable environments for students with the ability to cope with difficulties, preparing students for life, as well as providing teaching activities. It can fulfill this task by involving school staff and relevant persons and units in a way that has an impact on the process. School management is the most important element for schools to fulfill this function and bring together the people and units that will affect the process. One of the units that make the most important contribution the school administration in this process is psychological counseling and guidance services. Considering the Turkish education system and the

conditions of our age, the importance of psychological counseling and guidance services in educational institutions increased even more. Keywords: Teacher, school administration, learning, professional learning, case study.

Keywords: Turkish education system, school management, psychological counseling and guidance services, education institutions.

GİRİŞ

Okullar, geleceğin bireylerini yetiştiren eğitim kurumları olmaları sebebiyle diğer kurumlardan çok daha önemli bir yere sahiptirler. Okulların kendilerine özgü nitelikleri bulunması sebebiyle yönetimlerinin üzerinde yoğun bir şekilde durulması gereken bir konu olduğu söylenebilir. Okul yönetiminin zorlukları, böyle bir çalışma konusunun seçilmesindeki temel etkenlerdendir. Okullarda liderlik pozisyonunda bulunan kişiler okul yöneticileridir. Bu sebeple okul yöneticilerinde liderlik vasıflarının bulunması önemlidir.

Liderlik kavramı en bilinen tanımıyla “bir hedefin başarılması için bir grup insanı etkileme becerisi ve yeteneği” olarak ifade edilmektedir. Çoğunlukla bir toplum içerisinde güç sahibi olanlar kişi veya kişiler lider olarak konumlandırılırken, kendilerini güçlü hissetmeyenler güç sahibi olan kişilere yakın olma ve onların güven duygusu sağlamaya çalışarak genellikle güç sahibini izlemektedirler (Akdemir, Konakay & Demirkaya, 2014). Öğrenen örgüt olarak okullarda liderliğin temsilcisi okul müdürüdür. Yöneticilerin, örgütü değişime motive etmeleri, sürekli öğrenme ortamını ve kültürünü oluşturmaları, iletişim yeteneği ve kararlılığı ile ekip ruhunu güçlü kılmaları ve güçlü bir lider profili çizmeleri gerekmektedir (Kırmaz, 2010). Liderin öz güveni yüksek olmalı, bireyselliği ön planda tutmamalı, çevreye karşı duyarlıdır, çabuk ve doğru karar alabilir ve harekete geçebilir ve insanları yönlendirebilir bir kişidir (Tahaoglu & Gedikoğlu, 2009).

Okul yöneticilerinin okulda bulunan psikolojik danışma hizmetlerinden iyi şekilde yararlanmaları gerekmektedir. Okulda içerisinde veya okulun yakın çevresinde oluşma ihtimali bulunan olumlu ve olumsuz durumların önceden tespit edilmesi, durumların analiz edilmesi, gerekli tedbirlerin alınması vb. sağlanmalıdır. Psikolojik danışma, bireye yardımı temel alan kendine özgü nitelikleri olan bir hizmettir.

Psikolojik danışma, danışan ile danışman arasında bir problemin çözümüne yönelik olarak oluşturulan "yüzyüze ve kişi-kişiye" yardım sürecidir. Yüzyüze ve kişi-kişiye olmasından ve sahip olduğu niteliklerden dolayı rehberlik faaliyetlerinin özü ve ana noktasıdır (Tan, 2000). Rehberliğin yapılan tanımları incelendiğinde karşılaşılan ortak noktalar; rehberliğin bireyin gelişmesine ve uyum sağlamasına yönelik olması, sistemli ve profesyonel olarak yapılması, süreklilik göstermesi ve bir süreç olmasıdır (Yeşilyaprak, 2004).

Problem Durumu

İnsan sosyal bir varlıktır. Yaşamı boyunca çevresi ile sürekli etkileşim içerisinde. Bu süreçte bazı davranışlar geliştirir. İnsanın ihtiyaçlarını karşılama ve potansiyelini ortaya çıkarabilme çabası vardır. Eğitim amacı da insanlar arasındaki bireysel farkları dikkate alarak, insanların ihtiyaç ve beklentilerine yardımcı olmaktır. Okullar öğrencilere sadece bilgi aktaran kurumlar olmaktan çıkmıştır. Okullar artık öğrencileri hem eğiten hem de öğrencilerin bireysel ve akademik olarak ihtiyaçlarına destek veren kurumlardır. Günümüzde eğitimin amacı bireylerin bireysel gereksinimlerine göre öğretimi ayarlayarak bedensel, zihinsel ve sosyal yönden gelişimlerini sağlamaktır (Girgin, 2005).

Bireylerin ve toplumun gelişmesinde eğitimin önemi inkâr edilemez. Eğitimin bu amacına katkı sunacak en önemli unsurlardan biri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleridir. Psikolojik danışma ve rehberlikten yoksun bir eğitim eksik ve yetersiz kalacaktır. Eğitimden bireylerin en iyi şekilde yararlanması ve hayata hazırlanması için yapılan çalışmalar rehberlik hizmetleri içinde değerlendirilmektedir. Bu nedenle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitim sistemi içindeki yerinin ve öneminin ortaya konulması gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile, eğitim-öğretim işleri bağlamında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi için kavramsal olarak değerlendirmesi yapılarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen konulara cevap aranmıştır:

- Türk Eğitim Sistemi,

- Türk Eğitim Sisteminde okul yönetimi,
- Okul yönetimi ile ilgili kuramlar,
- Psikolojik danışma ve rehberlik,
- Türk Eğitim Sisteminde psikolojik danışma ve rehberlik,
- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin okul yönetimindeki yeri.

Bu çalışma ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin Türk Eğitim Sistemi içinde değerlendirmesi yapılarak okul yönetiminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeri, önemi ve etkisi ortaya çıkarılacaktır. Okul yönetiminde eğitim-öğretim işleri bağlamında eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik yapılan bu araştırmanın, Türk Eğitim Sisteminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yerinin ve öneminin ortaya konmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, okul yönetiminde eğitim-öğretim işleri bağlamında eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin Türk Eğitim Sistemi için kavramsal olarak değerlendirmesinin alanda yapılacak araştırmalara ve çalışmalara yol göstermesi, araştırmacılara fikirler sunarak, bundan sonraki yapılacak çalışmalara katkılar sağlaması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yönteminde; var olan ve araştırmacının ulaşabildiği basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri sistematik olarak incelemektedir ve değerlendirmek için araştırmaya dahil edilmektedir (Kıral, 2020). Doküman analizinde, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi barındıran yazılı materyallerin analizini yapılıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çepni (2010) çalışmasında doküman analizi yöntemini, araştırmacı araştırma konusunun amacına uygun olan kaynakları bulur ve bu kaynaklardan aldığı notlarla değerlendirme yapabilir olarak belirtmiştir.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın veri toplama sürecinde öncelikle Türk Eğitim Sistemi üzerinde durulmuştur. Bu amaçla hazırlanmış olan tezler, makaleler vb. incelenmeye çalışılmıştır. Özellikle bu araştırma sürecinde kaynakların güncel olmasına, ulaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir. Türk Eğitim Sistemi üzerine çalışılırken araştırmanın genel çerçevesi içerisinde bulunan Türk Eğitim Sistemi genel özellikleri, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, okul yönetimi ve okul yöneticileri, liderlik, liderlik kuramları vb. konu başlıkları incelemeye tabi tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler analiz edilirken özellikle tezler ve makaleler incelenmiş elde edilen veriler nitel veri analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanır. Bunun yanında araştırmadan elde edilen bulguları yansıtmak için sık sık alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri hayatın her anında ve alanında verilebilecek hizmetler olmasına rağmen bireylerin çoğu bu hizmetlerden okul ortamında yararlanabilmektedir. Bu yüzden bu hizmetlerin okullarda gösterdiği başarı, eğitim ve öğretimin de kalitesini arttıracaktır.

1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nda genel amaçlar kısmında bahsedilen; zihinsel ve ruhsal yönden dengeli, topluma karşı sorumluluk duyan, hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip bireyler yetiştirme; bireyleri ilgi ve ihtiyaçlarına göre bir alana veya mesleğe yönlendirme gibi amaçlar ve yine aynı kanunda geçen "yönelme" ilkesi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile yakından ilgilidir. Bu yakın ilişki, psikolojik danışma ve rehberliğin amaçları ve ilkeleri incelendiğinde de görülebilmektedir. Bu durum psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu da göstermektedir.

Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları ve ilkeleri doğrultusunda temel eğitimden başlamak üzere hem bireyin hem de toplumun eğitimden; eğitimin de hem birey hem de

toplumdan beklentilerinin gerçekleştirilmesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemi büyüktür.

Okulları sadece bilgi aktaran yerler olarak düşünmek yanlıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, okullardan beklenenin sadece bilgi olmadığı, bilginin yanında bazı becerilerin de olduğu günümüzde hayati öneme sahiptir. Başarının gerektirdiği yaşam becerilerine sahip olma düzeyi önemli görülmektedir. Değişen dünyada kendini tanıma, çevresini tanıma, zaman yönetimi, eleştirel düşünebilme gibi beceriler önemli ve gerekli beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır (Yorgun, Köksal, Bozkurt, Güventürk ve Akkuş, 2019). Eğitim sayesinde bireyin en üst potansiyelini ortaya çıkarması, yeterli ve yetersiz olduğu alanları bilmesi, toplumda kendisi için belirlenen rolleri bilmesi ve bu rollere hazırlanması gerçekleştirilir (Özoğlu, 2007).

Türkiye' de genel uygulamalar incelendiğinde eğitim sisteminin daha çok akademik başarı merkezli olduğu görülmektedir. Ancak eğitimin amacı sadece bu değildir (Kayıkcı ve Turan, 2020). Bu anlayış, bireylerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakışını ve ondan beklediklerini de belirlemektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik sadece derslerde başarısız olduğunda veya sınav sonrası okul yerleştirme işlemleri sürecinde akla gelmektedir. Okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin görevi sadece bunlarla sınırlı değildir. Rehber öğretmenler; okulun ihtiyacına göre yıllık çalışma programı hazırlamak, bu programı okul yönetimine sunmak, okula yeni gelen öğrenciler ile velileriyle görüşmek, okul psiko-sosyal müdahale planı, krize müdahale planı ve şiddet önleme eylem planı hazırlamak, bu planların uygulamasını takip etmek, uyuşturucu ve bağımlılıkla mücadele konusunda çalışmalar yapmak, bir sonraki yıl için öğretmenlerden ve yöneticilerden öneri ve görüş almak, meslekler hakkında bilgilendirmeler yapmak, farklı kurumlarla işbirliği yapmak, öğrenci ve velilere gelişim dönemleri konusunda bilgilendirmek, öğrencilerin duygusal gelişimine yardım etmek gibi birçok görevi yerine getirmektedir([ORPDHÇK], 2015).

Ülkemiz şartları düşünüldüğünde okullarda kötü alışkanlıklar gösterme, olumsuz tutum ve davranışlar, bireylerin mesleki ve eğitsel yönlendirmeye olan ihtiyacının arttığı görülmektedir. Bu ihtiyaçlar psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine olan talebi artırmaktadır. Bu nedenle temel eğitimden itibaren psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri konusunda gerekli önlemlerin alınması ve çalışmaların yapılması

gerekmektedir. Çağın gereklerine uygun ve verimli bir eğitim öğretimin gerçekleşmesi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amaç, ilke ve yöntemlerinin doğru anlaşılması ve sürece doğru uygulanması sonucu gerçekleşebilir (Ültanır, 2005).

Türk Eğitim Sisteminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bir yönüyle öğretmenlik, diğer bir yönüyle yönetim alanı içinde değerlendirilmektedir (Ülkü, 2019). Bu durum okullarda eğitim öğretim hizmetleri bağlamında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, öğretmenlerle ve yöneticilerle çok yakın bir ilişki ve iletişim içinde olduğunu göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilkeler kısmında da bu durumla ilgili olarak; psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin tüm paydaşlar tarafından ortak bir anlayış ve işbirliği içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiği ifadesi yer almaktadır.

Okullarda eğitim öğretim sürecinde birey ile işbirliği yapıldığında, bireye amaç ve yöntemleri seçmesinde yardım edildiğinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden söz etmeye başlarız. Bu hizmetler her yönüyle bir eğitim olarak değerlendirilebilirken; eğitimde yapılan her faaliyet bu hizmetler içinde yer almayabilir. Okuldaki eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenleri birer rehber öğretmen olarak görmek yanlıştır; çünkü psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği bilgi ve becerilere öğretmenlerin bütünüyle sahip olması imkansızdır. Öğretmenler, öğrenciyi tanıma ve anlama gibi konularda yetersiz kalmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ve eğitimin nihai amacı bireyin gelişmesini sağlamaktır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kullandığı yöntem ve teknikler itibariyle eğitimden farklı özelliktedir. Okullardaki öğretim genellikle gruplara yönelikken, rehberlik bireyseldir. Öğrenme ortamında öğretmenler lider rolünde iken psikolojik danışma ve rehberlikte bir liderlik ve otorite iddiası yoktur. Bu süreçteki sorumluluk bireye aittir. Psikolojik danışma ve rehberlik; bireye kendini ve sahip olduğu şartları tanımasına, kendi bilgi ve becerileri en etkili şekilde kullanmasına yardımcı olur (Tan, 2000; Özoğlu, 2007).

Öğretmenlerin görevi, öğretim programını uygulamak, öğrencinin başarısını değerlendirip artırmak iken; psikolojik danışmanların görevi ise öğrencilerin kişisel, sosyal ve duygusal yönden gelişmesine katkıda bulunmaktır. Okullardaki eğitim

öğretim hizmetlerinin merkezinde öğrenci olması, okullardaki bütün birimleri ve görevlileri ortak paydada buluşturmaktadır.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, psikolojik danışmanın uzmanlığında yürütülen bir ekip işidir. Bu ekipteki tüm paydaşların sürece katılması okul ortamındaki demokratik yaklaşım ile mümkün olabilir. Bu sayede bireyler uygun gelişme fırsatları bulabilir. Bu demokratik süreci sağlama işi de okul yönetimine düşmektedir. Okullar demokratik bir şekilde yönetilmeli ve okulun tüm unsurları sürece katılmalıdır. Demokrasi anlayışının okullarda yerleşebilmesi demokrasiyi içselleştirmiş bireyler sayesinde olur. Bireyleri demokratik bir hayata hazırlama görevini de üstlenen okulların bu görevi yerine getirebilmesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç vardır (Tan, 2000; Erdem ve Eğmir, 2020).

Okullarda uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik programı, her okulun kendi ihtiyaçlarına göre hazırlanır. Hazırlanan bu programın işlevsel olabilmesi için tüm paydaşlar arasında işbirliği ve ortak anlayış olması gerekmektedir. Tüm paydaşların ortak anlayış içerisinde olmasını sağlayacak ve destekleyecek ise okul yöneticileridir (Erdemir ve Kış, 2017). Okulun bu hizmetleri, eğitim öğretim süreci içerisinde doğru bir şekilde örgütlemesi gerekmektedir. Okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine desteği, hizmetlerin etkililiğini artıracaktır. Bu hizmetlerin etkili bir şekilde yürütülmesi ise; okula karşı hem kendi içinde hem de çevresinde olumlu tutumlar gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu da okul yönetiminin işleyişinin devamlılığını sağlayacaktır (Çilekar, 2014).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini eğitim ve öğretimden, bu alandaki değişim ve gelişmelerden ve alanın paydaşlarından ayrı düşünemeyiz. Bu hizmetlerin eğitim ve öğretimin bir parçası olmasının amacı; öğrencinin ve sürecin başarısını artırmak, okulun değişen şartlara daha kolay uyumunu sağlamak ve etkililiğini artırmaktır. Günümüzde okullar, bireylerin ve toplumun beklentisini karşılayabilmek için psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanmak zorundadır (Özoğlu, 2007; Yeşilyaprak, 2009)

2023 Eğitim Vizyonunda belirtildiği üzere Türk Eğitim Sisteminde tüm öğrencilere yönelik işlevsel bir yönlendirme sistemi bulunmamaktadır. Öğrencilerin karakter, ilgi ve yeteneklerine göre eğitim alabilmeleri için gerekli sistemin

oluşturulması gerekmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitim sistemindeki verimliliği ve etkinliği artırılması için gerekli çalışmaların yapılması önemlidir. Okullardaki tüm paydaşların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için gerekli eğitimlerin ve işbirliğinin sağlanması gerekmektedir (2023 Eğitim Vizyonu).

KAYNAKÇA

- Akdemir, A., Konakay, G. & Demirkaya, H. (2014). Y kuşağının kariyer algısı, kariyer değişimi ve liderlik tarzı beklentilerinin araştırılması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 11-42.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon.
- Çilekar, H. (2014). Müdürlerin okullardaki rehberlik uygulamalarına yönelik liderliği ile rehberlik uygulamaları arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 382085).
- Erdem, C., Eğmir, E. (2020). Demokrasi ve Eğitim: Kavramsal Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, TBMM' nin 100. Yılı ve Milli İrade Özel Sayısı, 159-171.
- Erdemir, N., Kış, A. (2017). Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri ile İlgili Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(8), 34-47.
- Girgin, G. (2005). Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik A. Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (s.1-34). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kayıkçı, K., Turan, Ü. (2020). Öğretmen ve yöneticilerin ilkökul ve ortaokullardaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin çalışmalarına ilişkin görüşleri. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 27-44.
- Kırmaz, B. (2010). Bilgi çağı lideri. *Ankara Barosu Dergisi*, 68(3), 207-222.

- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189
- Özoğlu, S.Ç. (2007). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: AÜEBF Yayınları.
- Tahaoğlu, F. & Gedikoğlu, T. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 58(58), 274-298.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik (Teori ve uygulama)*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Ülkü, S. (2019). Okullarda rehberlik yöneltme kavramı çerçevesi içinde sınırlandırılabilir mi?" Sorununa İlişkin Görüşler. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 10(1), 281-287.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye' de psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 102-111.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Eğitimde rehberlik hizmetleri (Gelişimsel yaklaşım)*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 193-213.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yorgun, V., Köksal, G., Bozkurt, R., Güventürk, Ö., Akkuş, G., Mert, S. (2019). Okul yöneticileri ve psikolojik danışmanların perspektifinden okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 166-198.